

Implemented by

Sažetak Energetskog samita u BiH, 21-22.4.2016.godine

Opći pregled:

- Četiri panela i sedam tehničkih sesija
- Više od 340 učesnika
- Povratne informacije prisutnih o interaktivnom pristupu Samitu je bio dobar, jer su svi učesnici imali priliku da se uključe u diskusiju i postavljaju pitanja.

Sažetak o panelima:

I. Panel: Budući energetski put za Bosnu i Hercegovinu

Panelisti:

- Janez Kopač, direktor Sekretarijata Energetske zajednice
- Mirko Šarović, ministar, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine
- Nermin Džindić, ministar, Federalno ministarstvo energije rudarstva i industrije
- Petar Đokić, ministar, Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva Republike Srpske

Diskusija panelista se fokusirala na potrebu da se pripreme i usvoje strateški dokumenti za energetski sektor u Bosni i Hercegovini na svim nivoima, a posebno energetska strategija i nacionalni akcioni planovi. Panelisti su također naveli da sve strane zajednički rade na pripremi potrebnih dokumenata i da se taj sporazum postigao.

II. Panel: Izazovi implementacije strateškog okvira za energetsku efikasnost i obnovljive izvore energije

Prezentacija:

- Slađana Božić, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine

Panelisti:

- Aleksandar Jegdić, sekretar, Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske
- Hajrudin Bećirović, direktor, Operator za obnovljive izvore i efikasnu kogeneraciju Federacije Bosne i Hercegovine
- Jan Rosenow, konsultant, USAID Investiranje u sektor energije.

Implemented by

- Milan Janković, načelnik odjeljenja za elektroenergetiku, Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva Republike Srpske
- Tarik Begić, šef sektora za elektroenergetiku, Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije
- Vanja Ćurin, konsultant, Dvokut Pro

Nakon predstavljanja informacija o statusu Nacionalnog akcionog plana za obnovljivu energiju, Nacionalnog akcionog plana za energetske efikasnost i Nacionalnog plana smanjenja emisija zaključeno je slijedeće:

- Imajući u vidu da je Nacionalni akcioni plan za obnovljivu energiju usvojen i dostavljen EnCS postignut je određeni napredak ali je ispred Bosne i Hercegovine još puna posla i država se mora naročito fokusirati na:
 - o Nastavljanje procesa transpozicije i implementaciju OIE direktiva.
 - o Završetak pripremanja i usvajanja primarnog i sekundarnog zakonodavstva.
 - o Podizanje javne svijesti o OIE.
 - o Promoviranje investicijske klime koja bi išla u korist finansiranju projekata OIE.
 - o Izradu kvalitetne energetske statistike.
 - o Svjesnost da se neki problemi mogu očekivati u sektoru transporta, npr. udio obnovljivih izvora energije u transportu i energije za grijanje i hlađenje, jer država nema pravilno razvijene energetske statistike.
- Kada je u pitanju Nacionalni akcioni plan za energetske efikasnost, još uvijek nije usvojen, što može izazvati nepoželjne posljedice za BiH. Kako bi se Plan finalizirao i usvojio, Federacija BiH treba da usvoji svoj Akcioni plan za energetske efikasnost and Republika Srpska mora malo prilagoditi svoj Akcioni plan za energetske efikasnost. Federacija također mora usvojiti Zakon o energetske efikasnosti, što je preduvjet za usvajanje Akcionog plana za energetske efikasnost FBiH. Ove aktivnosti treba uraditi u najkraćem mogućem roku. Kako će ovi Akcioni planovi za energetske efikasnost utvrditi glavne aktivnosti za provođenje EE u državi, BiH mora definisati mjere za prevazilaženje mogućih prepreka i pripremiti se za implementaciju Plana.
- Nacionalni plan smanjenja emisija je završen, usvojen i predan Energetskoj zajednici u predviđenom roku. Trenutno se radi na pripremi procedura za njegovo praćenje.

III. Panel: Investicije u energetske sektor

Prezentatori:

Implemented by

- Elmira Pašagić, ekspert za pravne poslove, USAID Investiranje u sektor energije
- Jane Wilson, ekspert za pravna i regulatorna pitanja, USAID Investiranje u sektor energije

Panelisti:

- Dalibor Marinčić, rukovodilac sektora za razvoj, Elektroprivreda HZHB
- Holger Ziegler, konsultant, USAID Investiranje u sektor energije
- Igor Kalaba, koordinator kampanja, NVO Centar za životnu sredinu
- Jane Wilson, ekspert za pravna i regulatorna pitanja, USAID Investiranje u sektor energije
- Milenko Čokorilo, savjetnik, Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske
- Tarik Begić, šef sektora za elektroenergetiku, Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije

U toku panela, izražena su slijedeća mišljenja:

- Usvojiti međusobno usaglašene prostorne planove i druga dokumenta prostornog uređenja na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini (osobito u Federaciji BiH i kantonima) u skladu sa strateškim opredjeljenjima razvoja energetske infrastrukture u BiH.
- Regulisati postupak i tijela koji utvrđuju, odnosno dodjeljuju status opšteg "javnog" interesa projektu energetske infrastrukture na nivou Bosne i Hercegovine te usaglasiti proceduru dodjele ovog statusa sa drugim nivoima vlasti (entiteti, kantoni, općine).
- Precizno utvrditi vertikalnu nedosljednost i neslaganja zakona i podzakonskih akata između sektora relevantnih za postupak ishoda dozvola, kao i među-sektorsku (horizontalnu) neusaglašenost između istih i različitih nivoa vlasti kroz dodatnu analizu kantonalnih propisa i općinskih akata.
- Stvoriti političku volju i organizirati saradnju nadležnih organa koji će formulirati i olakšati donošenje potrebnih smjernica i propisa (npr. Radna/e grupa/e) za uspostavu režima pogodnijeg za investitore (veću transparentnost, učinkovitost i predvidivost postupka).
- Prilikom formulisanja režima pogodnog za investitore uzeti u obzir sedam preporuka, koje su zasnovane na najboljim međunarodnim praksama:
 - Jedno koordinaciono tijelo - sastavljeno od svih nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u skladu sa ustavnim podjelom nadležnosti.
 - Obavezna preliminarna analiza – korak u kojem se postiže dogovor između nadležnih institucija i ulagača koje dozvole su potrebne, ko ih izdaje, koja dokumentacija je potrebna da se priloži uz aplikaciju za dozvolu i koji su rokovi za provođenje aktivnosti u postupku
 - Uključivanje energetske infrastrukture u prostorno planiranje prije procedure i na taj način jamčenje lokacije za izgradnju prije vođenja postupka

Implemented by

- Integrisati postupak izdavanja dozvola – kroz smanjenje/uklanjanje više organa nadležnih za istu oblast i pitanja ili kroz spajanje više postupaka u jedan ili njih nekoliko
- Uključivanje javnost kod izdavanja okolišne dozvole u ranoj fazi postupka i uvođenje funkcije ombudsman zaštite okoliša po uzoru na austrijski model
- Skraćivanje i pojednostavljenje postupka kroz sve naprijed navedene mjere
- Pripremanje i objava priručnika o postupku ishođenja dozvola čime bi se povećala transparentnost i pozitivno uticalo na privlačenje investitora

IV. Panel: Tržište električne energije

Predavači:

- Božidar Radović, konsultant, USAID Investiranje u sektor energije
- Mirsad Šabanović, savjetnik za optimizaciju korištenja električne energije, ASA Holding
- Ognjen Marković, direktor projekta, USAID Investiranje u sektor energije

Panelisti:

- Božidar Radović, konsultant, USAID Investiranje u sektor energije
- Igor Glibić, šef sektora za tarife, Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH
- Mirsad Šabanović, savjetnik za optimizaciju korištenja električne energije, ASA Holding
- Omer Hadžić, član Uprave, Neovisni operator sistema u Bosni i Hercegovini
- Saša Lukić, šef sektora za tarife, Državna regulatorna komisija za električnu energiju

U toku panela, izražena su slijedeća mišljenja:

- Otvaranje maloprodajnog tržišta u distributivnu mrežu je počelo; na ovo se mora računati u budućnosti
- Dok su prva iskustva sa novim sistemom balansiranja i pomoćnih usluga su pozitivna, navodeći da postoji potreba i prostor za daljnje poboljšanje
 - Registar pružaoca pomoćnih usluga
 - Korištenje postrojenja pumpne stanice Čapljina
 - Novi pružaoci pomoćnih usluga
 - Izmjene i dopune Ugovora o pružiocima pomoćnih usluga
- Prvo iskustvo s nezavisnim snabdjevačem na distributivnoj mreži pokazalo je da postoje određene prepreke koje se trebaju otkloniti

Implemented by

- Odvajanje ODS-a i snabdjevanja je jedan od ključnih zahtjeva koji još nisu ispunjeni i predstavljaju preduvjet za transparentno funkcioniranje maloprodajnog tržišta u distributivnu mrežu.
- Unakrsno subvencioniranje je problem za postojeće Elektroprivrede i trebaju se eliminisati usvajanjem socijalnih programa.
- Stratezi moraju uzeti u obzir nove trendove na evropskom tržištu, kao i u postojećim Elektroprivredama. To se treba prilagoditi.
- Inicijativa WB 6 stavlja ozbiljan zadatak pred sektor električne energije, ključni zakoni koji će omogućiti daljnje aktivnosti na realizaciji 3. paketa i regionalne aktivnosti se hitno moraju usvojiti/izmijeniti. Potrebna je brza odluka o mogućnostima operatora prenosnog sistema.
- U vezi s ovim pitanjem neophodno je da BiH zauzme stav o tome da li će stvoriti vlastiti PX ili se pridružiti jednom od susjednih PX-ova.
- Potrebno je odmah početi aktivnosti koje se odnose na tzv "unakrsne mjere", koje su vrlo ozbiljni zahtjevi za nadležna ministarstva i Elektroprivrede. Potrebno je odlučiti o zahtjevima i napraviti akcioni plan.
- OIE i aktivno učešće kupaca na tržištu (DRM)
- Tu je i dalje pitanje Zakona o javnim nabavkama i trgovinom električnom energijom.

Sažetak tehničkih radionica:

I. Tehnička radionica: Obnovljivi izvori energije – Integracija u elektroenergetski sistem

Predavač:

- Holger Ziegler, konsultant, USAID Investiranje u sektor energije
- Dokazano je da sadašnji trendovi ne pokazuju ostvarenje datih ciljeva u vezi sa učešćem obnovljivih izvora energije u ukupnoj proizvodnji energije. Potrebno je primijeniti korektivne mjere.
- Postojeći pravni i regulatorni okvir je dobar ali ga je potrebno poboljšati.
- Razmotriti i implementirati javni natječaj za dodjelu prava na garantovanu otkupnu cijenu.
- ODS se intenzivnije treba pripremati za novu ulogu u sistemu kao aktivni subjekt (OIE kao pružaoc pomoćnih usluga, upravljanje proizvodnjom i potrošnjom energije, energetska efikasnost). Razmatranje i usvajanje novih mrežnih pravila za prenosnu i distributivnu mrežu.
- Riješiti trenutne situacije u vezi balansiranja OIE u FBiH.

II. Tehnička radionica: Obnovljivi izvori energije – šeme podrške

Predavač:

Implemented by

- Corinna Klessmann, glavna konsultantica za šeme podrške obnovljivoj energiji, Ecofys – njemačka konsultantska kuća / savjetnik njemačkog Ministarstva ekonomije i energetike za šeme podrške

Potrebne su pravne, regulatorne, administrativne i finansijske mjere za podršku obnovljivih izvora energije u Bosni i Hercegovini, kako bi se osiguralo da se ispune ciljevi 2020. Podrška programima za promociju obnovljivih izvora energije su oblik javne intervencije na tržištu koje se moraju implementirati kako bi se realizovali ciljevi politike obnovljivih izvora energije, dok se u isto vrijeme ispravljaju propusti na tržištu. U isto vrijeme, šeme moraju biti detaljno ispitane kako bi se osiguralo da su proporcionalne i da ne stvaraju nepotrebne distorzije na tržištu. EU Smjernice iz 2014. o državnoj pomoći (koji se odnose na šeme podrške) nastoje osigurati ojačano unutrašnje tržište, efikasnu javnu potrošnju, veći nadzor efekata poticaja i ograničenje državne pomoći na neophodni minimum. Međutim, neprikladni dizajn postojećih šema podrške (posebno sistema feed-in tarifa) koje ne uzimaju u obzir smanjenje troškova za obnovljive tehnologije koje su dovele do neefikasne javne potrošnje i visoke iznose pomoći, stvarajući veliki pritisak za reformu sistema. Stoga države članice razmatraju nove mogućnosti za šeme podrške, s naglaskom na feed-in premije i javne natječaje za šeme. Sekretarijat Energetske zajednice je, uzimajući ova dešavanja u obzir, nedavno izdao smjernice politike o reformi šema podrške za države članice. Bosna i Hercegovina se sada također suočava i sa izazovom da reforme svojih sistema.

III. Tehnička radionica: Energetska efikasnost – Mjere i izvještavanja (dio I i II)

Prezentacije:

- Slađjana Božić i Minela Pita, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, „Struktura sektora energetske efikasnosti u BiH“
- Berina Delalić, GIZ ORF EE, „Uvod u platformu za monitoring i verifikaciju u BiH“
- Elma Kapetanović, viši stručni suradnik za analitiku, Fond za zaštitu okoliša F BiH, „Mjerenje i izvještavanje o energetske uštedama u F BiH BU pristupom“
- Mladen Ninković, stručni suradnik za pregled i procjenu projekata, Fond za zaštitu životne sredine i energetske efikasnost Republike Srpske, „Mjerenje i izvještavanje o energetske uštedama u RS BU pristupom“

Panelisti:

- Goran Mišić, pomoćnik ministra, Ministarstvo za okoliš i zaštitu prirode Tuzlanskog kantona
- Nihad Harbaš, savjetnik, GIZ Promocija obnovljivih izvora energije
- Nijaz Delalić, profesor, Mašinski fakultet u Sarajevu
- Predrag Tešić, viši stručni suradnik za energetske efikasnost, Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva Republike Srpske

Implemented by

- Samir Bajrović, direktor, Enova
- Esad Smajlović, viši savjetnik, GIZ EE
- Sanela Klarić, doc.dr., Internacionalni Burch Univerzitet, „Tržišna procjena trenutnih i potencijali lokalno proizvedenih energetski efikasnih materijala i proizvoda u BiH“
- Goran Krstović, viši ekspert, GIZ EE, „Prijavljene energetske uštede i Nacionalni akcioni plan za energetske efikasnost Bosne i Hercegovine“

Sažetak:

Stambeni sektor

- Postoji nedostatak pažnje prema ovom sektoru: ne postoje ni strategije renovacije niti programi implementacije;
- Nedostatak finansijskih mehanizama i poticaja;
- Tuzlanski kanton je za sada prvi kanton koji se, na strateški način, počeo baviti ovim sektorom; većina sprovedenih mjera su toplotna izolacija zgrada koje obebeđuju najveće uštede energije

Javni i komercijalni sektor

- Najrazvijeniji sektor u pogledu implementacije energetske efikasnosti;
- Nedostatak finansijskih mehanizama koje preusmjeravaju ušteđeni novac od ušteda postignutih projektima energetske efikasnosti;
- BiH ima, u ovom sektoru, lokalno znanje u pogledu razvoja strategije, akcionih planova i implementacije.

Industrija

- Potrebne investicije na višem nivou, a koje uključuju poticaje;
- Potrebno je podizanje svijesti na višim instancama u smislu održivih mjera energetske efikasnosti sa fokusom na efikasne kogeneracije;

Transport

- Najzanemareniji sektor ali sve više i više općina investiraju u energetske efikasne saobraćajne infrastrukture;
- Usvajanje Nacionalnog akcionog plana za energetske efikasnost će privući više pažnje ovom sektoru.

Implemented by

Završni zaključci sa tehničkih radionica:

Sektor energetske efikasnosti se, u poređenju sa proteklim godinama, dosta poboljšao, ali je potreban i dalji razvoj ovih sektora kroz:

- Uspostavljanje razumnih i stabilnih politika energetske efikasnosti, koje su razvijene na osnovi čvrstih podataka;
- Razvoj i implementacija akcionih planova za energetske efikasnost i strateških programa po (pod) – sektoru koje bi obezbijedile efikasnu implementaciju plana;
- Razvoj i implementacija regulatornog okvira, koje jasno podržava ciljeve iz Akcionih planova – potreban je sistematski pristup za poboljšavanje EE sektora na svim nivoima;
- Od najvećeg značaja je jasna baza podataka kako bi se mogli razviti realni planovi, programi i scenariji. Trenutno se, kroz „bottom up“ pristup prikupljaju podaci o uštedama energije, za praćenje i verifikaciju.

IV. Tehničke radionice: Energetska efikasnost – Finansijski mehanizmi sa naglaskom na Obligacione šeme

Prezentacije:

- Jan Rosenow, konsultant, USAID Investiranje u sektor energije
- Mak Kamenica, zamjenik direktora, USAID Investiranje u sektor energije, „Obligacione šeme za energetske efikasnost“
- Mustafa Čopelj, koordinator za F BiH, „Projekat energetske efikasnosti u BiH“, Federalno ministarstvo prostornog uređenja, „Priprema budžeta“

Panelisti:

- Faruk Serdarević, direktor za BiH, WeBSEDF
- Mak Kamenica, zamjenik direktora, USAID Investiranje u sektor energije
- Matthias Schmidt-Rosen, direktor, KfW ured u BiH
- Sanjin Avdić, šef sektora, Energija i okoliš UNDP

Sažetak:

- Potreban je sistemski pristup kako bi se pokrenule investicije u stambenom sektoru, zbog nedostatka finansijskih mehanizama i poticaja;

Implemented by

- Javni i komercijalni sektor je uglavnom pokriven od strane međunarodnih donatora i pomoći, međutim, postoji nedostatak finansijskih mehanizama koje preusmjeravaju uštedeni novac od ušteda na projekte energetske efikasnosti;
- Sektoru industrije su potrebna veća ulaganja koja uključuju poticaje jer sektor nije pokriven nikakvim finansijskim mehanizmom osim lokalnih komercijalnih banaka koje imaju visoke kamatne stope. Također, relativno niske cijene energije obeshrabruju ulaganja u mjere energetske efikasnosti;
- Radi složenih procedura sektor transporta je zapostavljen od strane finansijskih institucija.

Završni zaključci tehničkih radionica:

Postavljeno je pitanje KO treba da finansira sektor energetske efikasnosti. Finansiranje sektora energetske efikasnosti je poboljšano u odnosu na posljednjih nekoliko godina, ali dalji razvoj ovih sektora je potreban kroz razvoj i implementaciju slijedećeg:

- Obligacionih šema za energetske efikasnosti kao potporu mjera energetske efikasnosti, u velikoj razmjeri, u stambenom sektoru;
- „Budget Capturing“-a kao održivog finansijskog mehanizma za energetske efikasnosti. Ovo je finansijski model koji služi kao finansiranje iz budžeta javnih agencija / opština kroz otplate investicija smanjenjem budućih budžetnih troškova;
- Revolving fonda za energetske efikasnosti za finansiranje mjera energetske efikasnosti u malim i srednjim preduzećima, kroz komercijalne banke s niskim kamatnim stopama i periodom otplate od 7 godina;
- ESCO kompanije za poboljšanje energetske efikasnosti. Međutim koordinacija i koherentnost sa politikom i finansijski sektor moraju da uključuju cijeli lanac snabdijevanja;
- UNDP ko-finansira, u oba entiteta, EE mjere u javnih zgradama i neprekidno vrši proces monitoringa i verifikacije, u sklopu Green Economic Development projekta;
- Svi učesnici u sektoru (javni, privatni, međunarodni) moraju udružiti snage za kontinuirano privlačenje (stranih) investicija u EE sektor;
- Strateški pristup razvoju finansijskog mehanizma za sektor energetske efikasnosti. Napraviti pomak od finansiranja iz grantova na održivo finansiranje.

V. Tehničke radionice: Biomasa – Kogenerativne tehnologije

Implemented by

Prezentacije:

- Fahrudin Kulić, ekspert za energetiku, USAID Investiranje u sektor energije
- Milan Maksimović, konsultant, Alfa Invest
- Vanja Ćurin, konsultant, Dvokut Pro

Sažetak:

- Važeći propisi, na osnovu kojih je obračunat poticaj za električnu energiju proizvedenu iz biomase (čvrste biomase i bioplina), ne uključuju vrijednost proizvedene toplotne energije. To je potrebno izmijeniti jer komercijalne tehnologije za proizvodnju električne energije iz biomase također proizvode i toplotnu energiju, koju je potrebno iskoristiti radi veće isplativosti i većeg iskorištenja postrojenja. To je posebno istaknuto u Direktivi o energetskej efikasnosti (2012/27 / EU).
- USAID EIA je napravio preliminarnu analizu isplativosti kogenerativnih postrojenja na biomasu, čak i sa prihodom od toplotne energije povrat investicije je 10 do 20 godina, osim za postrojenja na biogas u Federaciji BiH kapaciteta do 150 kW, za koje je garantovana otkupna cijena jako visoka, rezultirajući otplatnim periodom od 4 godine.
- Bez obzira na relativno dug period povrata investicije, postoje zainteresovani investitori za drvo - prerađivačku industriju, stočarstvo i centralno grijanje. Italijanska firma Pyrox, koja je razvila kogenerativna postrojenja na bazi gasifikacije drva, je predstavila svoju tehnologiju i izrazila interes za izgradnju postrojenja u Bosni i Hercegovini sa lokalnim partnerima.
- Preduzeće Dvokut Pro, većinski vlasnik kompanije ESCO ECO Energija iz Livna, koje posjeduje i upravlja postrojenjem za centralno grijanje u Livnu, je predstavilo svoj plan za izgradnju kogenerativnog postrojenja s električnim kapacitetom od 1,2 MW, baziranu na Organic Rankin Cycle tehnologiji.